

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מריס שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

זה א מ"י פ"ט מהל'
עדות הלכה ב'
עדות הלכה ב'

ליקומי רש"י

הפ"ה את שן עבדו
וסימא את עינו. הפיל
רבו שני של עבד נעני
ואח"כ סימא את עינו
[ג"כ ב"ב]. ד"ש בב"ב
בא"תים מנה. דהיינו
מאה זוז ואין כה שנה
מחשבת על מנה שנת
ראשונה מעידה אלא
מוסיפין הן מנה אחת אצל
כה ראשונה מחשבת
לשנה על אותו מנה
שמוסיפין ופחות מנה שני
אוקי תרי לכהי תרי
ואוקי ממונה בתוקף
מריה ולא יטלם נרשבים
ב"ב מא:.

(א) מכות ה' ג' ע"ב
תוס' מכות ה' ד"ה
דבעינהו, א' ע"ב מכות
ה ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גבי דקא אפכינהו
ואומניהו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה א"י
דפאחרי ב"י יום שני
הוה. וקשה לי ה"א מה לא
בעי שלומי דכי עסקו היה
באמת חייב וזה בכל מה
לדמי אלא דלקדמי
אקדומי ופמ"ש רש"י
ד"ה מקדמי דכל שקדמי
שנאל כה שניה להעד
נעשה מעשה קני. וה"ל
לרש"י לפרש דמחמי
שאומיש שאחר ששערו
נעשה העשה וכו':

הגהות וצינונים

(א) רש"י גורס דמי
כוליה עבד (וכולליה)
וכ"ה בבב"ב: [ב] בתורה
א"ל אב"י גרסי ב"ב:
[ג] צ"ל כותת דקתני
שהרי (ע"כ), וכ"ה
בתורה א"ל אב"י
ובבב"ב: [ד] בבב"ב
נוסף ומיפ"ד והומוה
רישא גמי ב"י. (ובאן
הוא הפסק הנקדחה):
[ה] דפ"י וכת"י אלא
סימא מיתוקמא:
[ו] צ"ל כראשונים
(מהרש"ל וכו"ה בבב"ב
הרמ"ב: [ז] נדב"ל שהם
מצינו: [ח] מ"ל הנה
העבד" ליתא בבב"ב:
[ט] יש להוסיף מצינו
דהיינו (באה"מ, וכע"ז
בבב"ב: [י] צ"ל לע"כ
(רש"י, וכ"ה בבב"ב):
[יא] נדב"ל פיירי
לן צ"ל דהוה מחייבי
(כת"י: [יב] נדב"ל דהוה
(באה"מ, ובבב"ב דהוה):
[יג] בחו"מ ר"פ נוסף
שמודה שעמד:
[יד] נדב"ל ד"ה
(באה"מ): [טו] נדב"ל
הפי"ד:

מדיספא. בשמי כיתות^א להכי תלי רישא נסיפא דרישא לא ניחא
לן לאוקמה בשמי כיתות אלא ג' משום דקתני שהרי הרב אומר
כן ואי דלא אתאלי כה אחריני מקמי דידהו ואמרו איפכא לא הוה
ניחא ליה זכני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא^ב מיתוקמא

מדסיפא במיפ"ד והומוה רישא גמי במיפ"ד
והומוה דקתני סיפא מעידנו את איש פלוני
שהפיל את שן עבדו וסימא את עינו
שהרי העבד אומר כן ונמצאו זוממין
משלמין דמי עין לרב היכי דמי אי דלא
קא מודו להו בתראי בחבלא כלל דמי
כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה אלא
פשיטא דקא מודו כוליהו בחבלא ודקא (ב)
אפכינן ואומניהו והיכי דמי אי דקא מאחרי
אחורי הני בתראי "אכתי דמי" עבד לרב
בעי שלומי דכי מחייבי ליה לגברא אכתי
גברא לאו בר חיובא הוא אלא דקא
מקדמי קדומי הני בתראי ואי דלא עמד
בדין אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי
ליה דאכתי גברא לא מחייב אלא דעמד
בדין א"ל רב אחא בריה דרב איקא לרב
אשי דוקא דרבא מהיבא אילימא מרישא
רישא מי קא מתכחשי מציעאי כיון דאי לא
מתומי סהדותא כוותיהו קא קיימא דדינא
כוותיהו פסקינן דיש בכלל מאתיים מנה
הלכך קמאי הוא דקא מתכחשי מציעאי לא
מתכחשי מידי אמר ליה רבא סבר מדרישא
בשילש כיתות סיפא גמי בשילש ודייק מסיפא
כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שינו
וסימא עינו ופסקיניה לדינא אפומייהו ואתו
בי תרי אחריני ואמרי סימא את עינו והפיל
את שינו דקא מבחשי להו להני קמאי
ונמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב
ואי סלקא דעתך הבחשה לאו תחילת הומוה
היא אמאי משלמי הא אחכשוו להו
מעיקרא אלא שמע מינה הבחשה תחילת
הומוה היא ואב"י אמר לך בשלמא רישא
לא סגי דלא^א שלש כיתות שהרי קתני^ב
הרב אומר כן אלא סיפא למה לי שלש
כיתות שהרי העבד אומר כן עבד כל
דהו מימר אמר דניחא ליה דניפוק לחירות
מתקוף לה ר' זירא אימא סימא את עינו
ניפוק

כדפרכינן לעיל צטר דמפקי ליה לחירות דמי עין צעי לשלומי ליה
ויכולין לומר לטובתו צלנו כדאמר צ"י הו זורקין (פסחים מ"ב). דיכולין
לומר לאוסרה על בעלה צלנו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפ"ד
והומוה מסקינן דאיידי כשעמד כבר דין ומוסתמא כבר נתפרסם
הדבר שילא העבד לחירות והרב
צעלמו מודה דקתני שהרב אומר
כך^א שעמד דין וכל עיקר שצאין לדין
עכשיו לפי שהעבד חוצע דמי עינו
ומומין את הרב לדין ורבו מודה לו
דמי שינו לך כי אתו סקדי לא אתו
אלא לגרע כחו של עבד שחס יצאו
עדים על דמי עינו לא יהיה משם
דצריהס ויודעים הס שיצאו עדים
אצל מעיקרא לא^ב הוה ידעינן דמיירי
כשעמד דין אפ"י הרב מודה כמה
פעמים לר"ך העבד לעדים דמודה
צקנס פטור משום הכי פריך שפיר
צטר דמפקי ליה לחירות כו' וא"מ
למה דקא צבי לאוקמי לסיפא
במיפ"ד והומוה כיון דצעמד דין
מוקמינן ליה יאמר שהעבד חוצעו
דמי עינו והרב מודה לו דמי עינו
והיצא עבד עדים דהפיל את שינו
וסימא את עינו וצאו עדים והוימוס
ו"ל דודאי ה"ה כך שוה אס מיפ"ד^א
הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי
עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין
רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש
עדים דצטר:

דאכתי גברא א"א מחייב.
אין הטעם משום דאי
הוה צעי הוה אחי לצ"ד ומודה
ומיפטר דאפ"י לשמואל דלמר לקמן
(דף ע"ב). מודה צקנס ואח"כ צאו
עדים חייב הכל כיון דלא עמד דין לא
חשבינן לגברא בר חיובא לענין קנס
כדפרישית בסוף המניח (לעיל ג). וס':
ד"ה א"ב) צשמעין דהחלט השור:^א
ונמצאו זוממים קמאי. דהך
סיפא הולך לומר
שהעדים שהזכירו צצרימא שהומו
הס היו ראשונים משום דלר"ך לומר
דפסקינן לדינא אפומייהו דאין העדים
זוממים משלמים עד שיגמר הדין על
פיהם^א ואס לא שצאו תחילה לא ה"מ
למפסק דינא אפומייהו אצל ברישא
אע"פ שצאו לסוף פסקינן דינא
אפומייהו: **עבד** ב"י דהו מימר
קאמר כל דהו לגמרי צצין לסייעיה:
הוה

הוה צעי הוה אחת לצי דינא אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו לגמרי צצין לסייעיה:
הוה
מוינה ומפטר דמודה צקנס פטור וחירות דין עין קנסא הוה:
כשעמד בדין. על הצללות הללו ע"י עדים אחריים צצ"ד אתר ומייעוהו להניח העבד^א וצטר דהשתא אי קתני צעלים קמן הא לא
מהניא ליה הודאה וקתצע ליה האי עבד הפלה את שינו וסימא את עינו והעמדתיך דין ונתחייבת לי דמי עינו והיצא עדים אלו
על כך ואתו סקדי אחריני ואפכינהו ואמרו לא חייבוהו צ"ד אלא דמי שן ואומניהו הלכך צין רישא וצין סיפא דרמי עבד לא מחייבי
דהא מצי"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שוה היה מחוייב צו אצל דמי עין משלמי לעבד צצצא דרישא דהא ממונה דעין אית ליה גביה
מבית דין קמא וקצעו הני למיפטריה וצסיפא משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע"כ דאפכינהו מוקמת ליה דאי לאו
הכי כיון דליכא סקדי אצי דינא קמא כוליה עבד צעי שלומי: דוקא דרבא. דהכחשה תחילת הומוה היא מהיבא: אי"ימא
מרישא. דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכחשו^א דתיאו עדותן צעילה צהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתומי דינא כוומייהו
פסקינן ויהיב דמי שן דישנו צכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא צהן תורת הומוה אצל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים
לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם^א איתא לך כיון דצעיל סהדותייהו לא מהניא צהו תורת הומוה: מדרישא.
מוכתא^א צשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דלחו כה אחריני צרישא דרישא דהוה הפיל והדר סימא לא מיגמר
כיתות ונהי ללא אפשר דקתני שהרי הרב אומר כה אחריני קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר
דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והו"ל^א צכלל דמרייהו וכיון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מלעיא צהומוה
דכה שלישיית מיהו הכי מוקי לה דלחו הני צי תרי צרישא ואמרי הפיל והדר סימא ופסקינן לדינא אפומייהו כו': דקא מבחשי א"קמאי.
וצטלה עדותן דלא יהיב דמים יחמירם וקתני דמי נמלאו זוממים על ידי כה שלישיית משלמין: א"א סיפא א"מ ה"י. לאוקמה
דחוקא בשלש כיתות הא צתרי סגיא וצדאפכינהו ואומניהו ורישא דממשמע צשלשה וצלא צדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למדק מידי:
ניפוק

(א) געלט קד: (ב) געלט
(ג) א: (ד) שבעות מט.
(ה) ותי' מוס' עס ד'יה ראה
ולקמן ע"ב ד'יה מדיחא.
(ו) ע"ב: (ז) ד'יה אלא.
(ח) ד'יה אמר: (ט) יז
ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמי אמר ליה רבא
קפחתינהו לטבי דבי רב:
(ב) שם אגל אמר לא
גנבתי ובלא: (ג) רש"י
ד"ה מבעי ליה וכו' דבי
חזקיה. כ"ז געלט סוף דף
ס"ג: (ד) ד"ה (אמר)
רבא גרסי' ולא גרסינן
אמר ליה. תלמי' ו"ב
זהו מפי' רש"י ואח"כ
מה"ד קפחתינהו לטבי
דבי רב צינרת
והכפסת והריעות לכל
בני הישיבה של בי
המדרש באמרו
לפניהם דבר שאינו
ותשובתו בצדו וכו' פי'
רש"י ולי' זה שפיר גרסי'
אמר ליה ואח"כ מה"ד
(רב המנונא קרי וכו'
דצ"י) תלמי' ו"ב גם זה
מפרש"י: (ה) תוב'
ד"ה אמר ליה רבא
קפחתינהו לטבי וכו'
שאמרת דבי: (ו) ב"א
וגרסה לפרש אמר ליה
רבא קפחתינהו לטבי:

תורה אור השלם

(א) אם הוציא הוציא
בדו הנכבד משור עד
המודר ע"ה שה חיים
שנים יצאם: (ב) ויש
על כל דבר פשע על
שור על חמור על שיה
על שקטת על כל
אברה אשר יאמר כי
הוא זה עד האלוהים
יבא דבר שניהם אשר
ישיעון אלוהים השלם
שנים יצאנהו:
(אסוהו כ"ח)

הגהות וצינונים

(א) ציל והתניא אידך
אמר לו (רבש תמר בשם
ישש: (ב) רש"י
(גליון: (ג) כתי' וקא
מותר ליה: (ד) ציל ולא
באו עדים: (ה) רש"י
דפרי' בלא עדים:
(ו) נוציל דשאני ליה:
(ז) רש"י ס"א קפחתינהו
לכפי דבי רב. צינרת
והכפסת כפי בני
הישיבה שאמרת
לפניהם דבר שאינו
ותשובתו בצדו. ומ"ש
בפי' אינו מפי' רש"י
ועין רש"י (גליון) ועי'
הגהות הב"ח: (ח) דפרי'
מבדיל: (ט) כאן ציל
הפסק הנקודה אחר
הימי' דכ"ה גרסת רש"י
בגמ' במקום 'דתני גנב
על פי שנים' (דקס'):
(י) נ"א קפחתינהו:
רש"י: (יא) ציל
שאמרת (ביש' וכו'
כתי' ודפרי' וכו' שאני'
(כ) ובחוס' ר"פ וכו' שאני'
איתא יותר מכך:
(ל) ציל אדברי רבי יוסי
(ביש' וכו' בבתי':

ש"א בבית דין הוה. לא היו ציט דין וישצין ולא מקוס ישיבת
צ"ד הוה אלא צדוק הוה לו: שכבר הודית. משמע אפילו אמו
עדים תמר הכי פטור: תמצא בדיונין פרי' אמרשיע את עצמו.
והאי קרא למ"ל מאשר ישיעון אלהים נפקא פרי' למרשיע את
עצמו אלא לאו שמע מינה חד למודה

משום ביעותתא דעדים קא מודה. והא לאמר צדוק שבעות
העדות (שבעות ד' ל:): ללכדי אלעזר צ"י שמעון לא
משכחת לה דמודה מפי עצמו לפטור אלא היכא דליכא עדים כלל
ל"ה רבא (ה) קפחתי' אמר רב.
פי' צקונטרס ציערת תלמידים שצצית
המדרש שאמר' דבר שאינו דהא רב
הונא דידע מילתיה דרב גדול' ממך
אין לו זה החילוק וקשה דכלל דוכתי
הוי קיפוח לשון גילוח כמו לקפחתי
זהלכות הן צאין צפ' שני קדושין (ד'
(ז) דמיר (ד' מט'): וכמו קפחתינהו
למלתא רבנן סמיכי צעטותא (ג'טין)
ד' מט'): ורש"י פי' דל"ג אמר ליה
רבא אלא אמר רבא קפחתי לטבי דבי
רב פירוש נלחתי את רב המנונא
רב פירוש נלחתי לו מכה
שהוא סבי דבי רב והוכחתי לו מכה
דצרי רב הונא שהיה יודע דצרי רב
יותר ממנו שאין לחלק כמו שחילק
והביא ראה מפ"ק דסנהדרין (ד' יז:
וס"ו) לאמר התם אמרי כי רב
הונא ופריך דאמר רב הונא אמרי
כי רב ופריך אלא אמר רב המנונא
ולהכי קרי ליה סבי דבי רב וקשה
חדא שמוחק כאן בספרים אמר ליה
ועוד דאין דרך לומר איתמר נמי
אחרי שסבר את דצרי ועוד דכותיה
דרב המנונא דייק מתני' וברייתא
כדלמך צמון ורזב הונא מפקא
מתני' מדצרי רב וגרסה לפרש אמר
ליה רבא (י) קפחתי לטבי דבי רב כלומר
אמר ליה רבא לרב המנונא נלחתי
את רב הונא שהוא סבי דבי רב שהוא
לא ידע לחלק כאשר חלקת וצננהדרין
מפרש ר"ת אימא רב המנונא פירוש
לא תימא אמר רב הונא אמרי כי רב
אלא אמר רב המנונא אמרי כי רב
וכן משמע דלפי האמת נמי הוי אמרי
כי רב רב הונא דנהערל (יגמות ד'
פג: וס"ו) קלמך כי רב מני רב הונא
ורב הונא אין הלכה קלמך וצקונט'
דחק שם לפרש דהא לאמר צננהדרין
אימא רב המנונא דוקא היכא דמוכח
דהיינו היכא דליכא אמר רב הונא
אמרי כי רב התם הוי רב המנונא
וקשה דל"כ כי קלמך צננהדרין" שלמו
מתם רבי יוסי צר תנינא מתכו עליה
צמערבא ר' אלעזר ופריך הא שלמו
מתם לרבי יוסי צר תנינא מוזא כו'
ומשני אלא אפוך ה"ל לשוני היכא
דמוכח שאני ועוד דלא יתכן כלל
שיאמר רב הונא משום רב המנונא
שהיה תלמיד תלמידו דמשמע
צריש הדך (עירובין ד' סג.) ואין
להאריך כאן בזה:

שלא בבית דין הוה קאי והתניא אמר לו
אין בדברך כלום שכבר הודית מאי לאו
תנאי היא היא תנא דאמר שכבר אין לך
עדים סבר מודה בקנס ואחר כך באו עדים
חייב והאי תנא דאמר שכבר הודית סבר
מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור לא
דכ"ע מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור
ובהא קמיפלגי האי תנא דאמר שכבר אין
לך עדים סבר חוץ לב"ד הוה והך תנא דאמר
שכבר הודית סבר בבית דין הוה: איתמר
מודה בקנס ואח"כ באו עדים רב אמר פטור
ושמואל אמר חייב אמר רבא בר אהילאי
מאי טעמא דרב אמר המצא בעדים תמצא
בדיונין פרי' למרשיע את עצמו למה לי
מאשר ישיעון נפקא אלא ש"מ מודה
בקנס ואח"כ באו עדים פטור ושמואל אמר
לך ההוא מבעי ליה לגנב עצמו כרתנא
דבי חזקיה איתבייה רב לשמואל ראה
עדים שזמשימשים ובאים ואמר גנבתי
אבל לא מבחתי ולא מכרתי אינו משלם
אלא קרן אמר ליה הכא במאי עסקינן כגון
שחזרו עדים לאחוריהם והא מרתני סיפא
רבי אלעזר בר' שמעון אומר יבואו עדים
ויעידו מכלל דתנא קמא סבר לא אמר
ליה שמואל לאו איכא ר' אלעזר בר' שמעון
דקאי בוותי אנא דאמרי כו' אלעזר בר'
שמעון לשמואל ודאי תנאי היא לרב מי
לימא תנאי היא אמר לך רב אנא דאמרי
אפי' לרבי אלעזר בר' שמעון עד כאן לא
קאמר ר' אלעזר בר' שמעון התם אלא
משום דקא מודי מחמת ביעותתא דעדים
אבל הכא דמודה מעצמו אפי' ר' אלעזר
בר' שמעון מודה אמר רב המנונא מסתברא
מילתיה דרב באומר גנבתי ובאו עדים
שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל
אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר
ואמר מבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח
ומכר חייב שהרי פטר עצמו מכלום אמר
(ה) רבא [קפחתי] לטבי דבי רב דהא רבן
גמליאל פטר עצמו מכלום הוה וקאמר'
ליה רב סדרא לרב הונא ולא קא משני
ליה איתמר נמי אמר ר' הייא בר אבא אמר
ר' יוחנן גנבתי ובאו עדים שגנב פטור
שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא גנב
ובאו עדים שטבח ומכר חייב שהרי פטר
עצמו מכלום אמר רב
מתניתין וברייאתא נמי דיקא מתניתין דתנן גנב על פי שנים וטבח
ומכר ע"פ עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי כפל ואינו משלם
תשלומי ארבעה והמשה למה לי דתני גנב על פי שנים ליתני גנב
וטבח [ומכר] על פי עד אחד או על פי עצמו אינו משלם אלא הקרן
אלא

מכאן. כלומר אין זה הודאה שהרי אינו
דקתני הכי' הואיל והתא לאשמעינן דמודה בקנס פטור לשמעון
ע"פ עצמו אינו משלם אלא קרן אלא לאו ש"מ להכי לא נקט הודאה
דאי הדך אתו עדים חייב ואי הוה מני הודאה גבי גניבה מו לא מחייב
אזל השתא ללא אודי צקון דשני
עדים שהעידו על הגניבה חייצוהו מחייב אף צארבעה ותמשה לכי אתו
סהדי כרי יוחנן:
ה"ג

ובאו עדים שטבח ומכר חייב שהרי פטר עצמו מכלום אמר רב אישי
מתניתין וברייאתא נמי דיקא מתניתין דתנן גנב על פי שנים וטבח
ומכר ע"פ עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי כפל ואינו משלם
תשלומי ארבעה והמשה למה לי דתני גנב על פי שנים ליתני גנב
וטבח [ומכר] על פי עד אחד או על פי עצמו אינו משלם אלא הקרן
אלא

מכאן. כלומר אין זה הודאה שהרי אינו
דקתני הכי' הואיל והתא לאשמעינן דמודה בקנס פטור לשמעון
ע"פ עצמו אינו משלם אלא קרן אלא לאו ש"מ להכי לא נקט הודאה
דאי הדך אתו עדים חייב ואי הוה מני הודאה גבי גניבה מו לא מחייב
אזל השתא ללא אודי צקון דשני
עדים שהעידו על הגניבה חייצוהו מחייב אף צארבעה ותמשה לכי אתו
סהדי כרי יוחנן:
ה"ג

שלא בבית דין הוה קאי והתניא אמר לו
אין בדברך כלום שכבר הודית מאי לאו
תנאי היא היא תנא דאמר שכבר אין לך
עדים סבר מודה בקנס ואחר כך באו עדים
חייב והאי תנא דאמר שכבר הודית סבר
מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור לא
דכ"ע מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור
ובהא קמיפלגי האי תנא דאמר שכבר אין
לך עדים סבר חוץ לב"ד הוה והך תנא דאמר
שכבר הודית סבר בבית דין הוה: איתמר
מודה בקנס ואח"כ באו עדים רב אמר פטור
ושמואל אמר חייב אמר רבא בר אהילאי
מאי טעמא דרב אמר המצא בעדים תמצא
בדיונין פרי' למרשיע את עצמו למה לי
מאשר ישיעון נפקא אלא ש"מ מודה
בקנס ואח"כ באו עדים פטור ושמואל אמר
לך ההוא מבעי ליה לגנב עצמו כרתנא
דבי חזקיה איתבייה רב לשמואל ראה
עדים שזמשימשים ובאים ואמר גנבתי
אבל לא מבחתי ולא מכרתי אינו משלם
אלא קרן אמר ליה הכא במאי עסקינן כגון
שחזרו עדים לאחוריהם והא מרתני סיפא
רבי אלעזר בר' שמעון אומר יבואו עדים
ויעידו מכלל דתנא קמא סבר לא אמר
ליה שמואל לאו איכא ר' אלעזר בר' שמעון
דקאי בוותי אנא דאמרי כו' אלעזר בר'
שמעון לשמואל ודאי תנאי היא לרב מי
לימא תנאי היא אמר לך רב אנא דאמרי
אפי' לרבי אלעזר בר' שמעון עד כאן לא
קאמר ר' אלעזר בר' שמעון התם אלא
משום דקא מודי מחמת ביעותתא דעדים
אבל הכא דמודה מעצמו אפי' ר' אלעזר
בר' שמעון מודה אמר רב המנונא מסתברא
מילתיה דרב באומר גנבתי ובאו עדים
שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל
אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר
ואמר מבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח
ומכר חייב שהרי פטר עצמו מכלום אמר
(ה) רבא [קפחתי] לטבי דבי רב דהא רבן
גמליאל פטר עצמו מכלום הוה וקאמר'
ליה רב סדרא לרב הונא ולא קא משני
ליה איתמר נמי אמר ר' הייא בר אבא אמר
ר' יוחנן גנבתי ובאו עדים שגנב פטור
שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא גנב
ובאו עדים שטבח ומכר חייב שהרי פטר
עצמו מכלום אמר רב
מתניתין וברייאתא נמי דיקא מתניתין דתנן גנב על פי שנים וטבח
ומכר ע"פ עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי כפל ואינו משלם
תשלומי ארבעה והמשה למה לי דתני גנב על פי שנים ליתני גנב
וטבח [ומכר] על פי עד אחד או על פי עצמו אינו משלם אלא הקרן
אלא

מכאן. כלומר אין זה הודאה שהרי אינו
דקתני הכי' הואיל והתא לאשמעינן דמודה בקנס פטור לשמעון
ע"פ עצמו אינו משלם אלא קרן אלא לאו ש"מ להכי לא נקט הודאה
דאי הדך אתו עדים חייב ואי הוה מני הודאה גבי גניבה מו לא מחייב
אזל השתא ללא אודי צקון דשני
עדים שהעידו על הגניבה חייצוהו מחייב אף צארבעה ותמשה לכי אתו
סהדי כרי יוחנן:
ה"ג

עין משפט
גב מצוה
קב א ב מ"י פ"א מהלכות
גיטין הל' ט' סג עין
עב:
ליקוטי רש"י
אם המצא בעדים. אם
תחלה תמצא בעדים תמצא
הכפל שהוא קנס בדיונין.
פרי' אמרשיע את
עצמו. אע"פ שצלו עדים
אחרי כן אין משלם כפל
(לעיל ס"ד). ראה עדים
שזמשימשים ובאים.
רבותא לאשמעינן דע"פ
דמתנת מעותותא דעדים
אודי ותייב עלמו בקרן
כשאר גנבתי אפילו הכי
הויא הוראה ופטור מן
הכפל וכן דאין כאן כפל
פטור ח"ו העטמה בקרן
שכפר זה ובלא עדים
שגנבו ועבא ומכר דכל
הויא הוראה כפל לכת
חיוי בעטתה כדלמרינן
התם (צ"ק דף ע"ה):
הויא הוראה ארבעה ותמשה
אמר רחמנא כפל וכן משלומי
לכתא ולכתיבה וכן דכל
ליכא כלל ליה חד ושבועות
מטו.
יבואו עדים
ויעידו. ויחייב ואינו
נפטור צהודה ראשונה
דבי אמרינן מודה בקנס
פטור דנפקא לן צ"ק
(ס"ד): מאשר ישיעון
אלהים פרי' למרשיע את
עצמו הוי מילי היכא דלא
אתו עדים לא משלם קנס
אפומיה דלדיה אגל אתו
סהדי תמר הכי משלם
קפחתי.
לקפחתי. נלחתי [בניו מט:
רבי בחוסי' ובגליון כאן].
לכפי דבי רב. [מנו רב
הונא צדוק קמא
דסנהדרין (יז): אמר'
דמשנינן התם אמרי כי רב
רב המנונא היינו היכא
רב המנונא אמרי כי רב
דמוכחא מילתא
דלאיתני אמרינא קלמך
אגל היכא דאיתמר סתמא
ודאי הוי רב הונא] [בבמות
פג: ועין בחוסותא כאן ורש
ד"ה אמרין].

תשובת חות יאיר

הנה אנכי מעתיק תשובת חות יאיר בסימן קנ"ב כמו שכתבתי בסוף הפתיחה:

שאלה:

נשאלתי, אחר דברי חכמים בנחת נשמעין, ונאמר במשנה יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, איך מצינו לפעמים קנטורים וזלזולים בש"ס: כענין כד ניים ושכיב רב אמר

להא שמעתא, הנאמר בכמה דוכתי, וכהנה רבים.

תשובה:

יפה שאלת, כי ודאי אע"פ שנקראו תלמידי חכמים שבבבל חובלים במס' ב"ב, לא מצד הריקודים והצעקות גדולות ומרות, והכאות כף אל כף, כאילו נלחמים זה מול זה, או מצד הקנטורים וזלזולים, חלילה, כי לא על סגנון זה נאמר כי ידברו את אויבים בשער, שאב ובנו רב ותלמידו נעשו אויבים, רק מצד שהם מתנגדים בסברותיהן ובראיותיהן וכו'.

ומה שאמר רב ששת על רב כד ניים ושכיב וכו' האמת יורה דרכו כי מאמר זה אינו לגנאי רק שבח גדול ומופלג, שלפי מעלתו ומדרגתו של רב אי אפשר לומר עליו שטעה בטעות

כזו אם לא שאמרו כד ניים ושכיב, ולא אמר כד שכיב וניים כמ"ש התוס' בפ' אע"פ שיש תרי גווני תנומה אחד בתחילת השינה ואחד בסופה, והנה זה שבסופה אע"פ שיטעה במאמרו מאחר שמתעורר והולך מרגיש אח"כ בטעותו וחוזר בו, משא"כ בדניים ואח"כ שכיב.

ומ"ש אמר ליה רבי ללוי ביבמות (ט') כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו, היינו שמותר לרב להוכיח לתלמידו בדברים קשים כדי לזרזם שיעיינו וישגיחו וישמרו מן הטעות והשגיאה, ולוי היה תלמיד לרבי כדאיתא ספ"ק דסנהדרין למידין לפני חכמים לוי מרבי.

ולענ"ד נראה שמדברי רבי אלו יצא להרמב"ם מה שכתב שחייב הרב לכעוס על תלמידו אם רואה שמתרשלים, הובא ביו"ד בס"י רמ"ו סי"א. לכן מפני שרבי ידע בלוי שאדם גדול ומופלג הוא, ולא היה ראוי שיטעה אם לא ממיעוט עיון והשגחה, לכן דיבר עליו קשות, לא מכעס חלילה או מגובה רוחו, והרי תניא סוף סוטה משמת רבי בטלה ענוה.

ולפעמים אמרו לשונות כאלו בדרך מליצה ובדיחותא כמ"ש ר' יוחנן לר' חייא בר אבא בב"ב (ק"ז) ובבכורות (י"ח) עד דאכלית כפניתא בבבל וכו', ושם פי' התוס' שר"ל כפניתא תמרים גרועים. ונ"ל על דרך מה שפירש הרע"ב ספ"ק דערלה על כפניות שעודם סמדר, והכי קאמר ליה כי בבל העמוקה מכל הארצות ודאי שם התמרים טובים מאוד כבמשנה פ"ק דביכורים, רק שראוי להמתין עד גמר בישולם, והממהר לאוכלו לפני זה ודאי גרועים, הכי נמי לא ירדת לסוף המשנה, ולכן בשני המקומות אמר לו תרגימניה מסיפא.

ובכי האי גוונא בגיטין (דף מ"א) משום דאמי שפיר נאה הוא וכו' ובכי האי גוונא מה שקראו אמוראים לחביריהם תרדא, כמו רבה לרב עמרם בב"מ ספ"ק, ור' חייא בר אבא לר'

זירא בזבחים (דף פ"ה:) וכו'. ובכה"ג תדורא פי' רש"י אין לב שאמר רבא לרב עמרם בב"ק

(ק"ה:): כולם יש לומר שהיו חביריהם וגדולים מהם ולא קפדי כלל. ולשון משום דאיתת ממולאי וכו' ג"כ בכה"ג, ובמסכת יבמות דף ע"ו ע"א, פי' התוס' שם מקום ממלא, וכ"כ הערוך וכו'. ובספר החסיד הגאון של"ה אחר סדר הא"ב שעל הש"ס הרגיש בזה ע"ש. והרב מהרמ"ע כתב שהוא על פי מ"ש רז"ל בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, לכן ראוי לו לדקדק יותר כדי לתקן הקלקול ע"ש.

וצ"ע מה דקרי ליה רבי אבהו לר' זירא בסנהדרין (דף נ"ט:): על הא דאיבעי ליה ירדה לו דמות חמור מן השמים, והשיב לו יארוד נאלי וכו' ופי' רש"י תנין שוטה ומספיד תמיד, והוא לכאורה דבר גנאי ובזיון גדול לקרות לו שם עוף אכזרי ארסי שוטה.

ואחר העיון נלפענ"ד שגם זו לטובה ולשבת, ורבי אבהו ור' זירא היו מחולקין כמו דפליגי אמוראי השורה בתענית אם נקרא קדוש או חוטא, כמו שמצינו ג"כ שהרמב"ם הפליג בגנאי המצערים נפשם ומרבים בתעניתים, ופשטיה דקרא הכי משמע הלא אביך אכל ושתה וגו' ולכן נקרא הנזיר חוטא, ובירושלמי שעתיד אדם ליתן דין על שהיה אפשר לו ליהנות מאשר ברא אלהים לכרואיו להנות בהם ולא נהנה, וזה היה דעת רבי אבהו. ובכתובות (ס"ב.) דאיפחת בי באני מתותיה ואיתרעי ליה עמודא וסליק ואסקינהו לתרי עבדי דסמכו ליה ע"ש פי' רש"י והיה מתענג ויפה תואר וכו'. ור' זירא היה להיפך מסגף נפשו למאוד ולרוב פרישותו עלה לארץ ישראל כדאיתא בפ' הפועלים, וצם ש' תעניתים, ובדק נפשיה בתנורא יע"ש וכו', וברוב ענותנותו לא רצה לקבל הסמיכה כבפ"ק דסנהדרין, ומצד גודל חביבותיה לארץ ישראל קרי להו לבני בבל בבלאי טפשי בנידרים (מ"ט:), וכתבנו לזה שלא יהיה ח"ו נגד חסידותו ופרישותו. ואפשר כי מפני סיגופיו נעשה כעור והושחר פניו, ע"כ כי סמכוהו שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק וכו' ויעלת חן, ר"ל מצד אילת אהבים היא התורה, ולכן היה תמיד שרוי בצער ביגון ואנחה כבגמרא דנדה עד כאן הביאו ר' יוחנן לר' זירא לידי גיחוך ולא גחך, כענין יומא דבדח רבי במס' נדרים, ואפשר כי ר' אבהו חשבו לחסידות של שטות, ומ"מ לא קראו לגנאי רק להורות על התבודדותו ופרישותו ויגונו תמיד, ומדוקדק מה שפירש רש"י רז"ל יארוד נאלי תנין שוטה ומספיד תמיד, דקשה מה ענין הספד לכאן, ולפי מה שכתבתי אתי שפיר כי היה מתאכזר על גופו לענות נפשו, ותמיד שרוי בהספד ודאגה על עונותיו, ומיעוט צדקתו ותורתו בעיניו, כראוי לשלימים. ור' אבהו חשב כי ע"י סיגופיו ועינוי נפשו נתמעטו כוחות נפשו ועמהם עומק העיון והחריפות ושיקול הדעת הישר, ולכן על שאבעיא לו ירדו לו דמות חמור שכבר נכלל בדברי ר' אבהו, קראו יארוד נאלי וכו' ואין זה רק פרוש מופלג כמ"ש תנין בהיכלי וגו' ומעון תנים גם תנין חלצו שד שמורה על התבודדות ומיעוט רחמנות וחמלה.

ובכה"ג מה שהשיב ר' ינאי לר' יוחנן תלמידו מה בין לי ולך במס' שבת (ק"מ.), אינו כדברי גאון ורום לבב ומבזה זולתו, כי מותר לרב לדבר אל תלמידו לקנטרו על מיעוט הבנתו לסיבת התרשלותו, ומ"מ אפשר דר"י שקיל למטרפסיה, שכן השיב הוא לאיסי במס' תולין (קל"ז:), ובשניהם פי' רש"י דידענא לפרושי מתני' טפי מינך, וזה צל"ע דבשניהם לא

תלי הדבר בפירוש המשנה רק שכך קיבל. ולולי פה קדוש דרש"י הייתי אומר שהם דברי ענוה, והגדיל מעלת תלמידו או חברו, וכך א"ל בתשובתו שכך קיבל, ולולי ששימש רבותיו מאוד וע"כ רבתה קבלתו, מה בין לי ולך, כי מצד השגה ועיון וחכמה אין חילוק.

א"נ י"ל פי' בין לי ולך, כמובן לכל שודאי טובא יש, רק שמלת לי ולך ענינו הבאת דבר ממקום אחר אל האדם כנודע, ור"ל שהרבה יותר קבלתי ושמשתי ממך, דאם כפשטיה להגדיל מעלתו על מעלתו הוי ליה למימר מה ביני לבינך, וק"ל. ויש עוד לשונות קשות ביארנום וכו', כן דברי הטרוד חיים יאיר בכרך עכ"ל הטהור.

תשובות מהרי"ק

א.

העתקתי דברי מהרי"ק בשורש קפ"ח, שהבאתיו כמה פעמים ללקט ממנו עיקרי הלכות בדיני לשון הרע.

ראיתי דברי הרבנים, הראשונים והאחרונים, והנה דבריהם שוים ומכוונים, כי זה ר' אהרן רסקיא יצ"ו נרדף על לא חמס בכפו, והדברים פשוטים אפילו לתנוקות של בית רבן, דאין בדברי האשה הארורה הזאת ממש. דאע"ג דהלכתא כר"א דאמר אין אדם משים עצמו רשע גבי פלוני רבעני לרצוני, ופלגינן לדיבוריה, היינו דוקא להצטרף עם עד אחד, כדקאמר התם הוא ואחר מצטרפין להורגו כו', אבל בלא צירוף עד אחד פשיטא כביעתא בכותחא דאפילו עד כשר לא מהימן, וכל שכך האשה הארורה הזאת, כדגרסינן בקדושין פ' האומר (דף ס"ה) דפריך ותסברא עד אחד בהכחשה מי מהימן, וגרסינן נמי בפ' ערבי פסחים (דף קי"ג) טוביא חטא אתא זיגוד הוה קמסהיד עליה קמיה דרב פפא נגדיה וכו' עד טוביה חטא זיגוד מנגיד א"ל את לחודך קמסהדת ביה שם ביש בעלמא הוא דקא מפקת עלויה ופ' שם רבינו שמואל וז"ל מאחר שאין אתה נאמן עליו ולא תתקבל עדותך אין עליך מצוה להעיד הרי אתה עובר על לא תלך רכיל, משמע משם שאין להאמין עד אחד לשום דבר, דאם יש להאמינו לשום ענין לבייש או להרחיק אותו שיהא מעיד עליו שחטא, אמאי נגדיה ואמר ליה שם ביש בעלמא כו' והא שפיר עבד דאסהיד ביה כיון דמהימנינן ליה לבייש או להרחיק ואין כאן משום לא תלך רכיל, אלא פשיטא דלא מהימן מידי אפילו לבייש או להרחיק.

ולא מבעיא דאין לבייש ולהרחיק על פי עד אחד, אלא אפילו לשנאתו בלב מתוך עדות עד אחד אסור, כדמוכח שם בהדיא דגרסינן שם א"ר יצחק ב"ר שמואל מותר לשנאתו דכתיב כי תראה חמור שונאך כו' עד אי דאיכא תרי סהדי כולי עלמא נמי מסנא סנו ליה, מאי שנא איהו, אלא כה"ג דחזא ביה איהו דבר ערוה. הרי לך ראייה ברורה דאע"ג דחזא ביה דבר ערוה דלא מהימנינן ליה למסנייה, דאי מהימנינן ליה למסנייה, מאי משני דחזא ביה איהו כו' סוף סוף יקשה כולי עלמא מסנא סנו ליה כדהקשה מעיקרא, אלא ודאי פשיטא דאפילו חזא ביה דבר ערוה, דדוקא איהו שרי למסנייה שהרי ידע בו בודאי שהוא רשע, כדפירש שם רבינו שמואל: מותר לשנאתו, הרואה יחידי דבר ערוה בחבירו אע"פ שאין רשאי להעיד,

בבא קמא דף עד

ספר

ספר

אמרי בינה

אורח חיים • יורה דעה

ספר

למרנא ורבנא

רבי מאיר אויערבאך זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ לכל מקהלות האשכנזים

בעיה"ק ירושלים תובב"א

יוצא לאור בהדפסה מחודשת ובהגהה מדוייקת

עם פיסוק, קיטוע, מראי מקומות ומפתחות

בהוצאת

יד צבי חייקל בירין

מכון משנת רבי אהרן

תש"ע לפ"ק

אמרי בינה <מכון משנת ר"א> - א / אוירבאך, מאיר בן יצחק איציק {עמוד 1} (726077)

בבא קמא דף עד

מכון משנת רבי אהרן
MISHNAS REBBI AARON PUBLICATIONS ע"ש משפחת שיק

כל הזכויות שמורות
למכון משנת רבי אהרן

**MACHON
MISHNAS REBBI AARON**

425 11TH ST

LAKEWOOD N.J. 08701

TEL. (732)370-1528

FAX (732)370-1542

תש"ע - 2010

PRINTED IN ISRAEL

העמידן על אחת - בפרק ל"ג בתניא כותב האדמו"ר הזקן - שיש לפעמים אצל עובדי הוי' שעול תרי"ג המצוות - כבד עליהם - זה גדול עליו והוא אינו מחזיק מעמד ונופל. ושוב, זהו דבר מבהיל - אדם, עובד הוי' - וישנה אצלו תקופה בחייו שכל "הסיפור הזה גדול עליו" והוא צריך לצאת מהעול כדי להרגע.

ואומר אדמו"ר הזקן שהעצה היעוצה היא להתבונן שכל התורה כולה אינה אלא רק מצוה אחת - להאמין בהוי' "וצדיק באמונתו יחיה". עליו להתבונן בזה ולהתרכז בזה ולשמוח בזה - "אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו" - שזכינו לאמונה טהורה בהוי', אנחנו מאמינים בני מאמינים. אין לו שום חוב - אין לו תרי"ג מצוות אלא רק מצוה אחת - והוא שמח באמונתו הפשוטה והתמימה בהקב"ה.

באמונתו יחיה - אני מאמין בהוי', "וצדיק באמונתו יחיה" - וחיות זו שמחה, ומתוך השמחה מקבל האדם כח נפשי - יתר שאת ויתר עוז - לקיים בנפשו "עבדו את הוי' בשמחה" - גם לגבי כל המצוות. ע"י השמחה שלו הוא מרענן את עצמו ומאושש את עצמו - לגבי כל התורה כולה. ושוב, בתחילה הוא צמצם את עצמו והתרכז והשתעשע בדבר אחד - באמונה. אצלנו אמונה זה רדל"א, ובסמוך נמצאים השעשועים העצמיים:

שורש האמונה - כתר דעתיק.

שעשועים עצמיים - חכמה ובינה דעתיק.

*מושגים - גימטריאות - הקדמה - התרוקנות - מתמסר ללימוד הפנימיות

רבינו האריז"ל אוהב מאוד גימטריאות - הוא אותו אחד שמחדש, והוא גם יצחק מלשון שעשועים. גם האריז"ל רצה להיות גאון גם בנגלה - ור' חיים ויטל מעיד עליו שכל הלכה למד שש פעמים נגלה - ורק פעם שביעית למד נסתר כנגד שבת קודש. ודאי שהיה גדול מאוד בנגלה - ובכל אופן זה אינו לפי ערך לגבי גדולתו בנסתר. וכך מסופר בשבחי האריז"ל שהיה מוסר את נפשו להבין כל אות ומילה בספר הזהר הקדוש - והיה יושב שבועיים על אות אחת - ואז אמרו לו מהשמים שעדיין לא הבין את הענין - והיה האריז"ל מתבונן עוד שבועיים. כך נהג עד שהודו לו מן השמים שעכשיו הבין את עומק הענין.

גם ר' איזיק מהומיל שהיה גאון אדיר - ואמר שאם היה מתמסר לנגלה שבתורה היה מגיע לדרגתם של הש"ך והט"ז - אלא שהוא מסר את עצמו ללימוד החסידות. ושוב, אותו אחד שהוא בדור הסיכום - ובאותה עת ענינו המיוחד הוא לחדש - הוא הנמצא בתוך הבעיה שהגדרנו כאן. ואחת העצות להשתעשע ולהרגע מעומס וצרות בכלל - היא לעסוק בחשבונות - שילמד ראיית חשבון, שיספור כסף וכו' - וזאת כאמור עצתם של צדיקי אמת. ואם כן, עיסוק בחשבונות היא תרופה לבעיות נפש - חשבונות סתם וחשבונות של תורה - גימטריאות.

מגוח וטורח הצבור מוטל עלי, בפרט כי מי יוכל לראות העניות והדלות אשר רוב יושביה מעונים מדוכאים ומוכרח אני לפקח בעסקי צבור, ולכן קשה מאוד ללמוד בדיבוק חברים ולשרד עמקים בצותא חדא, אם כי מציון תצא תורה ות"ח שבא"י נעימים זה לזה בהלכה ואין חצר ובית אשר לא ישמע בו קול התורה, בכ"ז להעמיק שאלה וללמוד בחבורה יחד לפלפל ולסלסל קשה בעוה"ר לכן ידעתי כי בלא ספק שגיתי בכמה דברים, אף כי יגעתי כפי העת והזמן להבין ולהשכיל אני עמום התלאות ומנוחה ומרגוע לא ידעתי וכשאני לעצמי מה אני, ומהראוי היה להטמין דברי בחקי עד כי יערה ה' רחמיו עלי להפק רצון מאתו ויענגני בנופש, אולם אחרי כי חלפו ועברו מבחר ימי וידעתי מכאובים ואני רפוי המזג חסתי על עמלי.

וזה שנתים ימים אשר התחלתי לסדר הדברים להביאם לדפוס, וגם בעבודה הזאת עלי היה כל דבר הן ההעתקה, ולכן פעמים באתי בארוכה פעמים בקצרה הכל כפי העת הנדרש ממני אשר הייתי מעוטר בטרדות שונות וכמו כן ההגה"ה, וגם לאט לאט הולכים הפועלים בעבודתם מחולשת גופם, לכן נתעכב עד היום, אשר זכיתי לראות יוצא לאור חלק הראשון מחיבורי אשר אקוה אחרי כ"ז עבור זכות אבותי וזכותא דעיר עז לנו קרתא קדישתא דירושלם ת"ו כי ימצא המעיין אם יאהב התחקות על שרשי האמת בכמה מקומות דברים נאותים אינם יוצאים ממרכז נקודת האמת אחרי שיקול הדעת בשקל הקדש, וימצא בעוה"י הערות חדשות בכמה ענינים שונים הראויים לאמרם, ואקוד ואשתחוה לפני ה' ואברכהו בכל לבי אשר זכיתי לגמור זה המעט אשר לפני בחלק הראשון, ומקרב לב עמוק אודה לה' על הטוב אשר גמלני, ומתנת חנם חנני, ואתפלל על העתיד כה יגמור ה' בעדי להפק רצוני לטובה לסדר ולהדפיס חלק ב' בח"מ ואה"ע אשר אקוה כי נכבדות מדובר בו, וע"ז היה מחשבתי תחלה, ותוה"ק לא ימוש מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם, ואשוב בתשובה שלמה לתקן את אשר קלקלתי ואזכה ללמוד וללמד עד זקנה ושיבה לשמור ולעשות ולהבין עמקי פנימיות התורה.

אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אמר הקב"ה מחבב אני בתי כנסיות ובתי מדרשות, ולמי אני מחבב יותר שערי ציון שהוא פלמין שלי. א"כ יוכל האדם ח"ו לדמות בנפשו שאם יזכה לא' מאלו המקומות או אף לשלשה בחד, וחוט המשולש בודאי לא במהרה ינתק, שאו אז ילך במח ומושל על היצה"ר, אמרו ז"ל שלא כן הוא כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, כי גם זה לעומת זה עשה אלהים והאדם רק לעמל יולד ואיננו נשלם כל ימיו ובכל מקום ובנקל יכול ח"ו לפסוע פסיעה קלה ולבא אל הפתח הפתוח ר"ל, לכן אמרו שלשה פתחים יש לגהינם אף בכל אלה המדרגות. אחד במדבר אף אם ישם עצמו כמדבר שוממה, וא' בים אף אם הוא מיורדי הים בכ"ז יש פתח פתוח לפני האדם אשר היצה"ר יכול בקל ח"ו לפתחו להתנאות וכדומה, וא' בירושלם אף אם מושבו במקום קדוש כזה ג"כ הפתח פתוח, וצריך התחזקות ביותר ללחום מלחמת היצה"ר לכל יבא בפתחו ח"ו, רק קדושת הארץ מסייע מאד לעבודת ה' ושולח לו הקב"ה רשפי התעוררות לחשוב עם קונו והקב"ה מסבב להשיב בתשובה שלמה והמקום מצדיק את יושביו וכפר אדמתו עמו.

ו. כי ידענו הנגלות לנו מתוה"ק הוא רק לבושי התורה, כמו שכ' המהר"ל ז"ל כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום, כי כמו שהנשמה מלובשת בלבוש נפש ורוח ועצמות וגידין ובשר, ואור הנשמה מזהיר עליהם להחיותם ושיוכלו לעשות פעולותיהם, ואם אחד מחזיק בגוף חבירו אינו יכול לומר שיחזיק בעצם חיות האדם רק בלבושיו, כמו כן תוה"ק יש בה בחינות בחינות שונות בחינת נשמה פנימיותה רזין דאורייתא המאירה באור הבחיר ממקור החיים בלבושה המלבישים אותה קד הנגלות לנו כמצוה המעשיות, ותורת ה' תמימה אשר מלאכים בצלה חיים ומשם ישאבון זהרם, ולכן אמרו תנה הודך על השמים, והוד הוא פנימיותה אורות התורה וזויה, ובכ"ז הלבישה הקב"ה והשתלשלה בעוה"תפארת עד כי גם מכחימת פתי שאף שוכני בתי חומר ישימו ע"י,

וכמאמר דוד המלך ע"ה ה' אלהים גדלת מאוד הוד והדר לבשת עוטה אור כשלמה, שהלביש הקב"ה פנימיותה בחיצוניותה, ואמרו המלאכים הודפס מאתר אוצר החכמה

ה' אשר אור לו בציון. ו"ל המליצה כי אמרו ז"ל במדרש רבה קהלת (פרשה ו, ג) כי גם את זה לעומת זה גהינם וגן עדן, כמה ביניהם טפח, ר' יוחנן אומר כותל, והכונה כי בקל יכול היצה"ר להוליך להאדם שולל ולפסוע פסיעה קלה מגן עדן לגהינם, ואף אם מוכן במעשיו הטובים לנחול גן עדן, בכח היצה"ר ח"ו להסיתו שיפסע ח"ו פסיעה קלה להוריש לו גהינם, ע"ד שאמרו ז"ל יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ולולא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו, וכן אף אם ח"ו גרם במעשיו להנחיל לו גהינם יכול בפסיעה קטנה לפסוע לגן עדן ע"י תשובה, ומכנה ההבדל בשם טפח מדה קטנה, ור"ל אמר שיש כותל המפסיק כי הקב"ה עוזר למקיימי מצותיו ורגלי חסידיו ישמור. ומצינו שלשה מקומות אשר מוכנים ליראי ה' וחושבי שמו לזכות לתורה ועבודה תמה, האחד הוא מדבר, ואמרו רז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כמדבר, והיינו בחינת ענה שיכנה את עצמו כמדבר ארץ לא זרועה ואינו מוכן רק לדוש עליו, ואאע"ה אמר ואנכי עפר ואפר, אמר שני בחינות, כי בחינת עפר היא מדה גבוה קצת אף כי הכל דשין עליה יש לה מעלה שמחיה לכל הברואים ומאתה בא המזון, וגם סופה לבלות הכל, כמאמרם ז"ל ע"פ וה' זרעך כעפר הארץ מה עפר הכל דשין עליה - כך ישראל נידושין מאוה"ע, ומה עפר מחיה את כל - כן ישראל בשבילם בא חיות כל העולמות, ומה עפר סופה לבלות את הכל - כך ישראל ונהרו אליו כל הגוים, ואאע"ה הרגיש בעצמו שבשבילו יבא שפע לכל העולם ומוכן הוא להתגדר בבחינת עפר, אבל קעת ראה שהוא אפר שאינו מצמיח, והתורה מתקיימת במי שמשים עצמו כמדבר בבחינת עפר שאינו מוציא כח הצמיחה כך משפיל את עצמו. ועוד יש בחינת מדבר שיתבודד האדם את עצמו ודבר לא יהיה לו עם אדם או יכול לזכות ליראת ה' ותורתו. מקום השני הוא ים, יורדי הים באניות המה ראו מעשי ה', וגם לעסוק בתורה ולבא בעומק ים התורה ע"ד רחבה מני ים וכמו שדרשו רז"ל יורדי ים התורה המה ראו מעשי ה', והמקום הזה מביא האדם להצלחה האמיתית. ומקום השלישי אם מצטרף אליו עוד גם השני מקומות הראשונים הוא ירושלם העיר הקדושה, ואמרו ז"ל (ילקוט תהלים) ע"פ אמרי בינה <מכון משנת ר"א> - א / אורבאך, מאיר בן יצחק איציק {עמוד 10} (726077)

ואת אחי אנכי מבקש חנוני חנוני נא מורי ורבותי ורעים הטובים, אם תמצאו השגיאות בכ"ז אל נא תרחיקו הלאה כל מאמרי, כי אם תבקשו למצוא גם הטוב לא ימלט שגם הטוב תקבלו.

קראתי לחיבורי הזה 'אמרי בינה' כי אבותי הגאונים האיתנים אבירי התורה ז"ע נקבו את ספריהם בשמות, אאומ"ו הגאון קדוש ה' ז"ל קרא לספרו על חשן משפט ח' ראשון וח' שני 'דברי משפט' ובנו אחריו אאמ"ו הגאון החרף ז"ל קרא לספרו בשם 'דברי חיים' [אשר זכיתי זה עשרים שנה להוציאו לאור, וזר זה סביב עשיתי לו בהנהגותי והערותי, אשר ת"ל שמעתי מכמה וכמה מופלגים כי יערב ויבושם להם] המה היה בכחם לשדד עמקים ולדבר קשות לפרק הרים ליישר ההדורים בעומק רוחם ושכלם הבהיר בשחקים, ואנכי רק בדברים קלים ורכים דלים ורוים פטפומי דאורייתא באתי, גם לזכר שמי קראתי א' מ' ר' י' וזה חלקי מכל עמלי, ושם אאמ"ו ז"ל ושם אמי מורתי הצדקת [אשר לא הכרתי אותה רק מעשיה הטובים שמעתי] מ' הענא ז"ל נרמזים בר"ת בינה בן יצחק הענא, כי כל אשר לפני למדתי מאאמ"ו ז"ל הדריכני במעגל התורה ומלמדי להועיל, [עד כי באתי לבית חמי המנוח מוקיר רבנן הנגיד יר"א המופלא מו"ה שרגא

שכל איש ישראל יושלם על ידיה בכל הבחינות, באופן שאף מחכימת פתי שקמני השכל יושלמו ג"כ ויבואו לחיי עולם ע"י מעשה המצות אם יעשה לשם פעלן ומתקן הנ"ד שלו. וע"י הגיון התורה בודאי יזכה ביותר, כמאמר הירושלמי וכל הפצ"ך לא ישוו בה אפי' חפצי שמים, ויתקן נשמתו להאירה וכל חלקיה וענפיה ולעלות מעלה מעלה ולהבין אפס קצוה מזויה בפנימיות, והאוחז ס"ת ערום כי ידמה שהגיע לעצמותה של התורה, נקבר ערום לא נשלם רק גופו, וחלקי נ"ר ונשמתו ישתלם בהגיון התורה ולהבין דבר מתוך דבר, וזה מהשאלות הראשונות בעולם עליון פלפלת בחכמה, ועיקר החכמה להבין כי אחר כל הפלפול ומשא ומתן של הלכה לא באנו אל קצוה אף בחיצוניות התורה כי עמוק עמוק הוא מי ימצאנו ארוכה מארץ מדה ק"ו בפנימיותה בכל דבר ודבר אשר הוכינו בסגורים ועינינו לא ראו באור הבהיר. והרמ"ע כ' סוף ס' יונת אלם שבכ"מ שנאמר 'שתק רב' היה לו לשוב על פי הסוד ולא רצה לגלות [ועיין תשובת חות יאיר (ס' קנב) שהעיר מדברי תוס' ב"ק (דף יא.) מדשתק רב לאו דינא הוא, דיש לומר אין ה"נ דלא פסקינן הלכות ע"פ הסודות רק ע"פ הנגלות, וברמב"ן ב"ב (דף סב.) כתב משם הר"ח דכל היכא דשתיק להו לרב כהנא ורב אפי' מודי להו ולא אמרינן משום דלא חש לה כיון דהם לגמרא דרב צריכי לסבריה ל"ה צריכין מיהש הוא חייש להו וכי שתק אודויי מודי להו, והרמב"ן מסיק דספקא הוא ובדיני ממונות קולא לנתבע ובאיסורא לחומרא, ומ"מ מצינו דאף באיסורי דרבנן לא אזלינן לקולא כמו ביצה (דף לו:) ובש"ע או"ח (ס' שצד) ועי"ש בס' קרבן נתנאל, ובלא ספק הרב רמ"ע ז"ל ידע דלא פסקינן הלכה ע"פ סודות רק ע"פ הנגלות, רק מצינו שאמרו רז"ל הללו מטמאים והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין אלו ואלו דברי אלהים חיים]. וכתב הרמ"ע דמה דשתיק הוא שע"פ הפנימיות היה רב קולע אל השערה, ורב הוא ר' אבא תלמיד הגדול מתלמידי רשב"י, מכע"ל פנימיות וסודות התורה ז"ל רצה לנגלות, ואני בעניי הבנתי בזה אשר כמה פ"מים מצינו שרב ששת אמר ר"ל רב כי ניים ושכב אמר רב להא שמעתא, והחות יאיר שם חרה לו על מליצה הזאת באי כבוד, וי"ל שרב ששת ידע כי כל דברי רב היו בפלס שקל הקדש לומר ע"פ פנימיות התורה גם הנגלות, וידוע מ"ש האר"י ז"ל שענין השניה ברא חקב"ה שיצא ממנו נשמתו ומונה רב קיסטא דחיותא אז ושיג האדם רזין עילאין אשר אי אפשר לו להשיג בעוד נשמתו כלואה בולה בגופו, ורב ששת השכיל לדבר ואמר אחרי שאין לו הבנה בזה בלי ספק כי ניים ושכב רב ואז השיג דברים אשר אין ביכולת להשיג כשהוא נק"ר ונשמתו בגופו, ואדרבא זה היה כבודו של רב כי שאין ושכלו עלה ברוממות השגות אשר נעלה הוא להשיג ולהבין בעוד נשמתו היא בעב הענן מעומף בגופה לא ה"ו ללול בכבודו.

אח"כ ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ, ששלמות התורה אשר כולה שמותיו של הקב"ה התלבשה באופן יקר אשר בהורה וזויה יהנו וישלמו ע"י אף התחתונים וסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. ובמדרש רבה שמות (פרק מא, ו) שני לוחות העדות, כנגד שמים וארץ, וכנגד עוה"ב ועוה"ז, כי שלמות התורה מעוטפות באופן שהוא חיים לכל מוצאיהם לעליונים ותחתונים. ובמדרש שוחר טוב (קד) גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם, ואין מעשי אלא הלוחות, שנאמר והלוחות מעשי אלהים המה, ומה שכרו הוד והדר פעלו שהמיגע את עצמו להבין חיצוניות התורה ולבושה הקב"ה מלמדו אף בפנימיות המכונה בשם הוד.

ובמ"ר (פ' וזאת הברכה יא, ו) אר"א אי זו היא הברכה שבירך משה בתורה תחלה, בא"י כו' אשר בחר בתורה הזאת וקדשה ורצה בעושיה, ולא אמר בעמליה, ולא אמר בהוגיה, אלא בעושיה, באלו שהן עושיין את ד"ה, ויש להבין מאין לר"א שמשו רבינו ע"ה לא בירך הברכה כמו שאנחנו מברכים, אולם נודע מאמרם ז"ל (שמות רבה כה, א) הלוחות ה' ארכן ו' טפחים (כב"י) [כביכול] ה' ביד מי שאמר והי' העולם שני טפחים, וביד משה ב' טפחים, וב' טפחים היו מפרישין בין יד ליד, כי מרע"ה אף כי נאמר בו ותחסרהו מעט מאלהים והשיג כל שיש בכח האדם להשיג נשאר עוד גם אליו ללכת מחיל אל חיל מהנשאר ביד הקב"ה אשר אין בכח האדם אף כי יעלה לשמים להשיג רק לאט לאט אחרי הפירוד, ואמרו ז"ל (נדרים לה.) טוב עין הוא [י]בורך זה משה שלא נתן הקב"ה התורה אלא למשה ונהג בה טובת עין ללמד לישראל, והיינו לפי ערך נשמת משה זכה לקבל פנימיות התורה, וקבלה בהתלבשות הרבה עד הפשטות מעשה המצות שאף פחותי הערך ושוכני בתי חומר המקיימים מצות התורה נשלמים ע"י פעולותיהם במעשה המצות לשם מצות הבורא ית"ש, ונשלמו רמ"ה אבריו ושם"ה גידיו של הנר"נ ע"י מחשבה דיבור ומעשה, ואנחנו מברכים ונתן לנו את תורתו במתנה להיותינו טפלים אל התורה ולקבל מאורה המאירה לנו בהמעשה אשר נעשה, וגם ידענו כי לא השלמנו עדיין ומברכים לה' כי נתן התורה כהוה ולעולם נתן לנו כה ועוז להאיר לנו אשר לאורה נסע ונלך, ע"ד מאמרם ז"ל (דברים ד, ד) אמר הקב"ה נרי בידך ונרך בידי אם אתה משמר את נרי אני משמר נרך, אולם משה רבינו ע"ה שקבל התורה חלקו בשלמות מה ברכה בירך, ואצל כל ישראל נקרא ענין קבלת התורה על שם הנותן כי הקב"ה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו לא שהמה היו המסבבים לזה רק בגדר מתנה, אולם מרע"ה שערכו היה ראוי לקבל התורה בהכרח שלא ברך על הנתינה רק על הקבלה, ואמר שבירך להקב"ה שהלבישה, ובחר בתורה הזאת להלבישה במעטה תהלה, ורצה בעושיה שנתנה באופן אמרי בינה <מכון משנת ר"א> - א / אורבאך, מאיר בן יצחק איציק {עמוד 11} (726077)

בבא קמא דף עד

הקדמת הר"ח מוולוז'ין

לעשות. ואמרתיו לו אפשר לשהות מעט רק לסדרים במחשבה, וכי גם זה חשיב הפסק. אמר, באמת כן עשיתי, שהייתי כמו רבע מינוט וסדרתיים במחשבותי, ושוב חזרתי תיכף לגמור תפלתי. ואחר גומרי תפלתי התבוננתי על המראה לחזור עליהם, והנה מאומה אין בידי כי נשכחו ממני לגמרי (ומזה תבין גודל קדושת טהרת מחשבתו בתפלה אשר גם זה היה נחשב אצלו למחשבה זרה בתפלה), ונצטערתי על זה הרבה ושהייתי כמו חצי שעה להסיח צערי מדעתי ולקרית הלל. וכעמדי להתפלל מוסף והנה נפלו עוד הפעם כל השבעה אופנים במחשבותי כבראשונה, שוב לא פניתי מחשבותי מתפלתי כלום, ולא נתתי דעתי עליהם, להרהר בהם כלל. וכסיימי תפלתי נמצאו ערוכים ושמורים לפני כל השבעה פירושים לאמתתם ומתוקים מדבש ונופת.

וביהוד בגירסתו הנקיות אשר המציא בזוהר הקדוש ורעיא מהימנא ותקונים, חסר ויתיר וחליף משורה לשורה ומדף לדף וגם לכמה דפין, לא יאומן ולא ישוער יגיעותיו הרבות ועצומות שהיו לו, והיה שוקל וסופר אותיותיהם, עד דאנהירו ליה עיינין משמיא לאוקומי גירסא חדשה, יפה ברה איומה, עלי קו האמת נשקלה, על מקומה יבא בשלום. עם כל זה עדן לא התברך בלבבו להחליטו לאמת ברור, עד אשר חזר ויגע יגיעה נוראה בפשוט ומשמוש וחיפוש מחיפוש רב מאד בכל הזוהר הקדוש ורעיא מהימנא ותקונים אם היא מאירת עינים שיתיישבו על ידה עוד מקומות רבות בזוהר הקדוש ורעיא מהימנא ותקונים. וכאשר כן נמצא, אז הבין כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפטי ה' אמת כאשר צדקו יחדיו יהיו תמים מאירים ומשלימים דבריהם, ותמכה בימין צדקו וקרבה בזרוע עזו לקובעה במתניתא דיליה.

ושמעתי מפורש יוצא מפיו הקדוש שלא מלאו לבו הטהור לשנות ולקבוע גירסא חדשה בנסתרות, עד אשר האירו אל עבר פניו הטהור הרבה מקומות, ולפעמים עד מאה וחמשים מקומות יבאו שלום ינחו מנוחת אמת לאמתה של תורה על ידי גירסתו הטהורה מהקושיות הנופלים שם. ובספר יצירה היתה משנתו סדורה לו מימי ילדותו בגירסה ברורה ועמקות נורא, כי הצעתי לפניו עשרה שיטות בנוסחות מוחלפות בספר יצירה, ואמר לי גירסתו הברורה כגירסת האר"י ז"ל, רק דבר אחד הוסיף מה שנשתבש גירסת האר"י ז"ל בדפוס. אמרתי לו מעתה הלא אינו דבר גדול ופלא כל כך לברוא גולם. השיב, כי באמת פעם אחת התחלתי לברוא גולם, ובעודי באמצע עשייתו חלף ועבר תמונה אחת על ראשי והפסקתי מלעשותו עוד, כי אמרתי מסתמא מן השמים מנעוני לפי רכות שני אז. ושאלתי בן כמה היה אז, והשיב שהיה קודם י"ג שנה.

ותקמין עוד זאת בעיניו, עוד הפליא הגדיל תושיה, עד אשר יגע ומצא דליכא מידי בדברי הזוהר הקדוש ותקונים ורעיא מהימנא דלא הוה רמיזי ליה באורייתא דבכתב, תלי תלין רזין דרזין על כל קוץ וקוץ.

והעילה על כולם, הן הן גבורותיו ונוראותיו, כי לא הראה את נפשו טוב רק בעמלו אשר עמל בחכמה ובדעת ובכשרון, ואחר רב יגיעותיו וכאשר חסו עליו מן השמים ונתגלו לו מעיינות החכמה רזין דרזין וסתרין דסתרין, זו היה אצלו מתת אלקים, וזולת זה נפשו לא רצה בם. אף כי רצו למסור לו מן השמים בלא שום עמל ויגיעת בשר רזין וסתרין עליוני עליוני על ידי מגידיים מארי דרזין ושרי התורה, לא נשא עיניו לזה, עמו היתה וריחקה.

כי שמעתי מפיו הקדוש שפעמים רבות השכימו לפתחו כמה מגידיים מן השמים בשאלתם ובקשתם שרוצים למסור לו רזין דאורייתא בלא שום עמל, ולא הטה אזנו אליהם כלל. ואחד מן המגידיים הפציר בו מאד, עם כל זה לא הביט אל מראהו הגדול, וענה ואמר לו איני רוצה שתהיה השגתי בתורתו ית"ש על ידי שום אמצעי כלל וכלל, רק עיני נשואות לו ית"ש מה שרוצה לגלות לי וליתן חלקי בתורתו ית"ש בעמלי אשר עמלתי בכל כחי, הוא ית"ש יתן לי חכמה מפיו דעת ותבונה שיתן לי לב מבין וכליותי יעשו כשתי מעיינות, ואדע כי מצאתי חן בעיניו, ואיני רוצה אלא ממה שבתוך פיו, וההשגות על ידי המלאכים המגידיים ושרי התורה אשר לא עמלתי ולא חכמתי אין לי בהם חפץ.

ובדירי הוה עובדא, ששלח רבינו אותי אצל אחי הקטן וגדול ממני בכל מיילי דמיטב חסידא קדישא, הגאון מוה"ר שלמה זלמן זללחה"ה לאמר לו בצווי משמו שלא יקבל שום מלאך מגיד אשר יבא אצלו, כי בזמן לא כביר יבא אליו מלאך מגיד. ואמר אף כי מרן הב"י היה לו מגיד, היה זה לפני שתי מאות שנה שהיו הדורות כתקונן, והיה שרוי על אדמת הקדש, לא כן עתה שרבו המתפרצים ובפרט בחו"ל אי אפשר כלל שיהיה כולו קדש קדשים בלי שום עירוב כלל. ובפרט הגילויים אשר בלא תורה, נפשו בחלה בהם, ולא היו נחשבים אצלו כלל וכלל.

וגדולה מזו הוא היה אומר, כי אף מה שהנשמה משגת השגות נפלאות ונוראות בשינה על ידי עליית נשמה בשעשוע העליון במתיבתין עלאין, אינו נחשב אצלו כל כך לעיקר גדול, והעיקר מה שהאדם משיג בזה העולם על ידי עמל ויגיעה כאשר הוא בוחר בטוב ומפנה עצמו לדברי תורה בזה עושה נחת רוח ליוצרו ית"ש, וזה כל האדם בעסק תורתו ית"ש. אבל מה שהנשמה משגת בשינה שהוא בלא יגיעה ובלא בחירה ורצון הוא רק קיבול שכר לבד שהקב"ה מטעימו בזה העולם מעין עולם הבא. ומשמעות דבריו הקדושים היה שהיה לו עליית נשמה מדי לילה בלילה מיום עמדו על דעתו הקדושה, וכך אמר לי חד מתלמידי ששמע כן מפורש יוצא מפיו הקדוש.

והתבונן נפלאות מאחת מהנה, שפעם אחד ביום ראשון סל פסח הוה יתבי גביה תרי תלמידי מתלמידי החשובים, ומאשר היו יודעים זה דרכו בקדש מעולם הפלגת שמחתו וחדות ה' מעוזו אשר היה שש ושמה ביום טוב כמצוה עלינו בתורתו ית"ש אשר היה להפליא. וכאשר ראו אז שאין שמחתו במילואו וטובו כל כך כהרגלו, שאלו פיו הקדוש על זה ולא רצה להשיב, והפצירו בו מאד. לא יכול להתאפק, אמר מוכרחני לגלות לכם מה שאין דרכי מעולם בזה לקיים מה שכתוב דאגה בלב איש ישחנה לאחרים, כי בזו הלילה בא אלי אליהו (כמדומה בזכרוננו שאמרו משמו שהיה אליהו ואפשר חד ממתיתבין עלאין) וגילה לי עניינים וחידישים נוראים אין חקר בשם י"ב, על פסוק עלו זה בנגב. ובעמדי בבקר מרוב הפלגת השמחה לא יכולתי להתאפק והרהרתי בהם קודם ברכת התורה. ונעשתי שתיכף נתעלמו ממני ואינם. (והוא לפי שיטתו הנקיה בשולחן ערוך אורח חיים שגם ההרהר בדברי תורה נאסר קודם ברכת התורה). ונחמוהו וברכו לו, השי"ת יחזיר לרבינו את אבידתו. ואחר זמן מה שא"י

אחד מהם אם כבר הוחזרה לו אבידתו. והשיב ב"ה שנתגלו לי שנית. והמה עשרים ושתיים מאות ושישים אופנים, וכאשר ידעתי מפני מה נתעלמו ממני כן אני יודע מפני מה נתגלו לי שנית. ואמר לו שבאופן אחד מהם אני יודע כחות כל הבריות וכל אבר מה עניינו.

ועליית על כולנה שהיתה אצלו כטבע ממש שלא היה צריך לשום כוונות ויחודים על זה כלל. והאמת כי כן הסברא נותנת, אחר שכל אמרי פיו והגיון לבו ומחשבתו יומם ולילה תמיד לא יחשו ורק אך עסוק בדברי תורה בנגלות ובמעשה בראשית ומעשה מרכבה, כידוע שמעודו לא הלך ארבע אמות בלא תורה ותפילין, והכל בקדושה וטהרה נפלאה, הלא אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו, ומה צורך לכוונות ויחודים לזה. ומרגלא בפומיה היה שכל ענין השינה לא בראו יתייש רק לזה התכלית, שכל מה שלא תהיה ביכולתו של האדם להשיג בעוד הנשמה מחוברת בגוף גם אחר כל היגיעה והעמל מצד הגוף שהוא מסך מבדיל, מגלין לה בשינה שהיא מופשטת אז מן הגוף ומלובשת בלבוש העליון חלוקא דרבנן.

אמנם מכל ענייני הנוראים ומעשיו הנפלאים, גם מכל אשר מצאתי ראיתי בעיני בכתבי קדשו נ"ע כתוב ישר רזין עלאין קדישין מה שגילה לו יעקב אבינו ע"ה ואלהיו ז"ל. ושאר מקומות שכותב סתם שנתגלה לו, עדיין לא נתברר אצלי אם היו אלו הגילויים בהקיץ. ואולי היה בשינה על ידי עליית נשמה במתיבתין עלאין. אבל זה נתאמת אצלי, שהיה לו בבירור עליית נשמה מדי לילה בלילה מיום עמדו על דעתו הקדושה כנוכר למעלה. אמנם מענין גילויים בהקיץ לא ידעתי ממנו בבירור, כי היה כמוס וסתום מאד מלגלות, והמעט אשר זכיתי לשיחתו בסיפור ענין נפלא לפרקים רחוקים על ידי סיבוב דברים. רק מענין אחד נפלא אשר שמעתי מפיו הקדוש משמע שהיו לו גילויים גדולים נוראים גם בהקיץ.

נאמן עלי אבא שבשמים ששמעתי מפיו הקדוש כי היה בוילנא איש חולם חלום, חלומות נוראים מבהילים כל שומעיו, כי היה מגיד לכל אדם מה שחו ומעשיו בחדרי משכבו, ונפלה אימתו על הבריות מאד. והובא לפניו, ואמר לו, רבי תרשוני לומר דבר אחד לפניכם, כי זה שבועיים ביום חמישי ישבתם בזה המקום וחידישתם בפרשת האזינו על אותו ואותן הפסוקים, וישב אצלכם רבי שמעון בן יוחאי מימין והארי"י ז"ל משמאל. והיה רבינו מתפלא מאד מאין ידע ילוד אשה מזה, ואמר זכורני ששלחתי אז מקודם גם הגבאי שלי מביתי. ואמר לו רבינו נ"ע אמת שחדשתי אז עניינים נוראים, ומדי דברו זאת צהבו פניו מאד, והמשמעות שהיו באמת עניינים נפלאים רזין עליוני עליונים שהיו ראויין לדורשן בפני רבי שמעון בר יוחאי. אח"כ הצץ בפני החולם הנ"ל, הבין והכיר שהוא בעל מרה שחורה, ובעל מרה שחורה לפרקים חלומותיו צודקות ואמיתיים, ועכ"ז צוה להגבאי לדוחפו ולגרשו.

ובאמת כי לא נפלאות בעיני, כל מעשיו וענייני הנפלאים, וגילוייו הנוראים, לפי אשר נפשי יודעת ועיני ראו שכל המ"ח דברים שהתורה הקדושה נקנית בהם כולם נתקיימו ברבינו הגדול והקדוש נ"ע. ועסקו בתורה לשמה בכל כחו, בקדושה גדולה שבקדושות, וטהרה נפלאה שבטהרות, ולא הניח דבר קטן ודבר גדול, תלמוד בבלי וירושלמי ומכילתא וספרא וספרי ותוספתות וכל המדרשים, והזוהר הקדוש והתקונים מעשה בראשית ומעשה מרכבה והספר יצירה וכל דברי קדשם של המקובלים הראשונים וכתבי הארי"י ז"ל. על כולם יגע יגיעות רבות נוראות לא ישוער לפלס דבריהם ולהעמיק בהם עמקות נורא ולהגיה אורות מאופל השיבושים, עד אשר האיר נתיבות בדבריהם הקדושים, כולם ברורים ומחוררים, תורת אמת בפיהו לאמיתה של תורה. וכל משנתו היתה סדורה לו, ערוכה ושמורה ובכל כח עבדה ושמרה ונתן נפשו ממש על כל דבר ודקדוק מן התורה, וחוץ לארבע אמותיו לא נסתכל מעודו.

וגודל פרישותו מכל ענייני העולם היה להפליא, עד אשר לא שאל מעולם על שלום בניו, ומעודו לא כתב להם שום מכתב פריסת שלום ולא קרא מכתבם. איש חי באילנא דחיי אחו, אשר כמעט לא טעם טעם שינה מיום עמדו על דעתו הקדושה, עד אשר ניתנה לו התורה במתנה ושתי כליותיו נעשו כשתי מעיינות נובעים מקור חכמה והיו מתגברים והולכים מיום ומשעה לשעה. ונוסף עליהם שפלות דעתו ונמיכת רוחו וענותנותו הנוראה במקום גדולת תורתו. ומי שלא ראה קדושת תורתו ועבודתו ונקיית טהרת פרישותו וחסידותו וענותנותו, לא ראה מאורות מימיו. לבי יהגה אימה מדי דברי בו בהעלותי על זכורני עודנו בחיים חיותו, עומד ומשמש לפניו ית"ש כאחד מצבא מרום במרום. שימו לבבכם והתבוננו וראו, מי ראה כאלה בדורות אלו ומי שמע כזאת בכמה דורות שלפניו, הנמצא כזה.

לזאת כל נפלאות מעשיו וגילוייו הגדולים לא נפלאו אצלי, כי בא בשכרו, זו תורה וזו שכרה. משמיה זכו ליה בחלקו מכל עמלו, הלא מסורת בידנו מהתנא רבי מאיר שזוכה לדברים הרבה. סתם ולא פירש מה המה אלה הדברים. ואי אפשר לומר שהם הדברים שפרט אחרי זה, שהרי אמר אחרי זה ולא עוד כו', הרי שהם מילתא באפי נפשא. אמנם רמז לדברים נפלאים וגילויים עליונים נוראים שאינם דבר המושג לאומרו ולבארו. ועניינו ראו שכל המעלות בקדש המנויים שם כולם נתקיימו ברבינו הגדול נ"ע. וכל סדר קדושות שמונה התנא רבי פנחס בן יאיר, כולחון הוו ביה ברבינו הגדול נ"ע והם הביאוהו לידי רוח הקדש. ובזוהר שמות חכימי עדיפי כו' וחכימין לא אעדי מינייהו רוח קודשא אפילו רגעא חדא זעיר, דידיעין מה די לעילא ותתא ולא בעו לגלאה. כי כאשר הוא בא בכח תורתו הוא הבן יקיר לפניו ית"ש, מבני היכלא דמלכא, אשר לו לבדו הרשות נתונה לחפש בגנוי מלכא להסתכל באור הפנימי לפני ולפנים ברזין וסתרין עלאין קדישין. וכמאמר רבותינו ז"ל (ע"ז ל"ה) ולא עוד אלא שדברים המכוסין מבני אדם מגולין לו. וכל השערים העליונים פתוחים לפניו ולית מאן דימחי בידוי, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מ"ט ע"א) כל העוסק בתורה מתוך דוחק כו' אף אין הפרגוד ננעל בפניו, הוא הדבוק בו ית"ש כי קב"ה ואורייתא חד. **אשרי** הדור שרבינו הגדול נ"ע היה שרוי בתוכו, ואשרי דורנו זה, אשר אחרי בלותינו זכינו לראות בעינינו שיפוצו מעיינות חכמתו הקדושה בחיבוריו הנוראים על פני תבל. וביחוד זה החיבור הקדוש והנורא, להאיר חשכת עינינו. אף אם גם כל חיבוריו הקדושים המה כטפה מן הים נגד חכמתו ורוחב לבו, כל קבל די רוח אלהין קדישין הוה ביה. אמנם נגדנו גם זה המעט מן המעט מספיק לרוות צמאוננו, ולולי הבטחתו ית"ש כי לא תשכח וגוי לא הראנו את כל אלה.

רל. בליל שמחת תורה קורין בברכות שכתורה⁴⁴⁵, וגם הוא עצמו עולה לתורה, ולפעמים קרי בכהני אף שהיה כהן בבית.

רלא. בשמחת תורה בשחרית קוראים חמישה קרואים, היינו ארבעה ב'וזאת הברכה', "חתן תורה" לרביעי, ו"חתן בראשית" לחמישי, ומפטיר. ואם היה העם רב שצריכין לעלות, חזרו וקראו לפני ציבור אחר כמנהג העולם.

רלב. מפני שמאריכין מאד ב'הלל' של שמחת תורה פסוק בפסוק ברנה וקול זמרה קבו, על כן אין אומרים הפיוט של שמחת תורה כי אם 'שישו ושמחו' ו'אגיל ואשמח' ו"רשויות" לחתן תורה ולחתן בראשית.

רלג. הגאון ז"ל היה שמח מאד בחג הסוכות⁴⁴⁶, וכוונתו

בשמיני עצרת, כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג

כזו פסוק בפסוק ברנה וקול זמרה. עיין לעיל אות רכט.

ליקוט ביאורים

בצלאל נ"י מ"ץ מוויילנא העירני מ"ש בשו"ת התשב"ץ (ח"ג קס) שאלה מאחד שמנהג אבותיו להתענות בהו"ר, וכתב כי מצא בקצת סידורי סליחות תחנונים לתענית הו"ר, והתשב"ץ אסר לו לנהוג כן, ע"ש) וכל הלילה בהו"ר היו שמחים אצל הגאון ברוב עוז שמחת בית השואבה, ונתערבה פתאום שמחתו כי מת אחד פתאום בלילה ההוא בבית הגאון בעת שמחתו, ומאז נמנע ושב ממשכתו. וכן סיפר לי הרב ר' יצחק בהר"ה מ' זלמן אורעס מוויילנא. (עליות אליהו - מעלות הסולם הערה יג)

445 קורין בברכות שכתורה. עיין שו"ת גינת ורדים א"ח כלל א סימן מט [דקריאת התורה בליל שמחת תורה היא מנהג, ומותר להוציא ספר תורה ולברך, אפילו שאינו מצד הדין אלא מנהג]. (פעולת שכיר)

446 שמח מאוד בחג הסוכות. וכן שמעתי ע"ד אמירת הסליחות בהושענא רבה שנהגו לאמרם בוויילנא בבית הכנסת הגדול בלילה מפני מעשה שהיה כמפורסם. והגאון רצה לבטלם מפני שמחת יו"ט (ורעי הרה"ג מ' מעשה רב <מוה"ק> / מובשוביץ, יוסף אליהו הלוי - יששכר דוב בר בן תנחום {עמוד 250} {726077})

מעשה רב ♦ הלכות סוכה - שמיני עצרת רלג

ע"פ הסוד⁴⁴⁷. ואומרים פיוטים ברנה וקול זמרה 'האדרת והאמונה' 'ויאתיו' 'תתברך ותשתבח' שבמעמדות אחר 'אני מאמין', וכיוצא בזה מפיוטים, ושמחים שמחה גדולה.

ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הספר תורה שבע פעמים⁴⁴⁸, אין פוחתין מהם אבל מוסיפין עליהם. ומנגנים התשכחות הנ"ל, וגם ה'ברוך שמך' שב"שערי ציון" שחיבר האר"י ז"ל. [בתוס' מעשה רב: ושמחים שמחה גדולה בפרט בהוצאת ספר תורה והקפות]. והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד ברוב עוז וחרוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, [בתוס' מעשה רב: ולא היה אוחו ספר תורה בידו, אך היה מספק כף על כף כו'] ומספק כף אל כף ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הספר תורה קכח, ואחר סיום המשוררים החרוז, אמר הוא אחריהם. וכשהוחזר הספר תורה לארון הקודש, שוב לא היה שמח כל כך, רק כמו שאר יום טוב.

רלד. שיר של יום לסוכות: יום א' [ההלים עו] 'נודע ביהודה'. יום ב' [שם מב] 'כאיל תערוג', יום א' דחול המועד [שם

קכח ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הספר תורה. עיין מ"ב סי' תרסט ס"ק יא.

ליקוט ביאורים

447 יותר יום שמחה כו'. וכן אמר ע"פ סוד יום קדוש ושמחה, שכל שבעת ימי החג הקרבנות נגד שבעים אומות ושבעים שרים. אשר לא כן יום שמיני עצרת הוא דוגמת עולם הבא לעתיד, שלא יתערב זר בשמחתינו. (תוספת מעשה רב)

עיין ביאור הגר"א משלי לא, כה הוא כו' ע"ש. (מראה יהושע)